

A KRISTÁLYOSODÁS NAPJA

Részlet egy önéletrajzból

Írta POSSONYI LÁSZLÓ

... az Isten az étellel együtt mindegyikünknek valamilyen tehetőséget ad, és azt a szent kötelességet rója ránk, hogy ne rejtjük véka alá. Miért, minek? Ezt nem tudjuk. De azt tudnunk kell, hogy e számunkra megfoghatatlan világban mindenben okvetlenül van valami értelem, valami magasabb isteni szándék, mely arra irányul, hogy ezen a világon minden „jó legyen”, s hogy ennek az isteni szándéknak a buzgó teljesítésével mindenkori érdemeiket szerezzünk Őelőtte, és ez az öröm a büszkeség forrása. Bernard pedig tudta, érezte ezt. Egész életében buzgón, méltón, híven teljesítette szerény kötelességét, melyet Isten reá rótt; nem félelemből, hanem őszintén szolgált. És miért ne mondta volna azt, amit utolsó percében mondott? „Bocsásd el most Uram a te szolgádat, és én meg merem mondani neked és az embereknek: azt hiszem, jó tengerész voltam.”

(Ivan Bunyin: Bernard. 1952-ben írta, s talán utolsó műve volt közeli halála előtt.)

Ha már ilyen hosszú idézettel kezdem, azt is megmondom, hogy Ivan Bunyin, a nagy orosz író több mint harminc évi keserves emigráció, folytonos hazavágyás után, miközben leginkább a dél-franciaországi Alpes Maritimes-ben bolyongott, találkozott egyszer egy öreg-öreg tengerésszel, aki még Maupassant jachtjának mindenhez értő kormányosa volt, s haláláig szeretettel emlékezett tragikus sorsú gazdájára. A tengerparton nevezetességként mutogatták, így ismerte meg Bunyin is az öreget, akiről aztán élete legszívhezszólóbb sorait írta.

Bunyint is ez kötötte, ez kergette emigrációba: ez a jachtos, úri-kaszinós, az életet apró kis kalandokban látó és élvező múlt századi írói szemlélet. S ő az emigráció keserű kenyerét éve lassan Istenhez közeledezt, s halála előtt letette végső vallomását egy olyan életről, amelyet érdemes élni. Egy egyszerű, öreg francia matróz életében találta meg, ahogyan hazavágyakoztában orosz parasztok és kisemberek életében is megsejtette. Csak éppen sohasem tudta levonni a konzekvenciákat.

A századforduló táján divatos volt magukat jobban adminisztrálni tudó írók körében ez a jachtos élet, még a mi Herceg Ferencünk is szerzett egy jachtot, hisz a legjózanabb fejű embernek is kell valami mámor, ha más nem, a tovasiklás, a rohanás mámor, és az autósport akkor még nevelésesen trampli gyermekcipőkben járt. Az ősnépektől is gyakorolt hajózás pedig már a legkifinomultabb sajkaformákon szelte a kékvízi tengeret. Balla Borisz két lábbal, én pedig csak eggyel, de jártunk mind a ketten ennek a jachtos, úri-kaszinós világnak megmaradt töredék tájain. Mind a kettőnknek éles kritikai érzékünk volt a hazugságok, az embertelenségek s minden emberi színlelés leleplezésére s önmagunk ugyanily kegyetlen szétboncolására. S ott álltunk eléggé jóképűen, éhes kis női esukák csoportosulása közepett, miközben mintha mi lettünk volna a lék, amelyen át bizonyos életszükségleti szempontból szippantani lehet valami levegődúsabb életet. Csoda-e, hogy kamaszkutya mohóságunkkal belémerültünk a játékba, hogy elpiszkolódtunk kissé benne, s hogy éles önvizslató szemmel mindennap lemértük, mennyivel lettünk a saját szemünkben is kevesebbek. Dehát az ilyen kis belső fásultságokkal szemben egyelőre mindenki az adagok szaporításához folyamodik, hogy a kellő jóérzést fönnttarthassa egyre zsarnokibbá váló fizikumában.

Fél vagy egész éjszakát átérő beszélgetések, kábult és szinte lopott alvások, apró kis szenzációk hajszolása közben teltek el lázas ébrenlétű napjaink. Az élet titkát nyomoztuk. S az élet egyre szomorúbban, egyre reménytelenebbül tekintett vissza ránk, bárhogyan mákonyoztuk volna ízeit. Valahol ereink mélyén ott volt bennünk a Tolsztojkok és Dosztojevskijek szláv bánata és emberi részvéte is, nemcsak olvasmányaink, de anyáink vérképlete szerint is. S ott volt bennünk

a dühögő, basáskodó, örökösen vesztébe rohanó mongol-türk ösztön is, amely csak perzselni, rombolni, rabolni tud a világon, s ha épít, rabszolgák hadával haszontalanul, önkényes síremlékeket hoz a világra.

Mögöttem nem állott miniszteri múltú apa, zsebpénzt dugdosó rokoni kezek sem voltak a közelemben, és örökség sem várt rám valamire való, hiszen a váradiból már csak egy családi háznyi maradt. Ezzel arányban volt tehát felelősség-érzetem is. Gógóm nem engedte volna, hogy azokat a sokszor unalmas, de sokszor örömet is adó vizsgákat le ne tegyem. Hiszen ha nem matematikáról, fizikáról, sivár köz- és közigazgatási jogról volt szó, szerettem tanulni. Azon az 1927-es tavaszon is készültem tehát valami fontos vizsgámra. Azaz készültem volna. Mert Borisz nemcsak hogy a saját kezébe unt tankönyvet venni. Azt sem bírta látni, hogy más tanuljon a közelében. Olyan volt, mint a kigyulladt erdőségben a tűzfergeteg, amelynek minden elérhető föl kell falnia. Ha otthon volt, millió megbeszélési valónk akadt. Ő szabad idejében — s mikor nem volt ő szabad — házról házra járt vendégségbe, s mindig egy rakásnyi könyvvel tért haza. A középkor érdekelte a legjobban és a misztika, nagy szentek, nagy emberi sorsok története és a filozófia, még ha Bergyajevtől vagy az akkor divatos Kayserlingtól származott is. S ezekkel a csábító ízű könyvekkel teleszórta az én szobámat is. Olyan hős aztán én sem voltam, hogy Tolsztoj vagy Avilai Nagy Szent Teréz helyett kettős könyvvitelt tanuljak. Pedig a kettős könyvvitelt éppen azért kellett megtanulnom, hogy ebben a vesztébe rohanó, múltját siratgató magyar látszat-életbe kellő realitást hozzak. Saját pedigrem és kötelességérzetem kényszerített erre. S bármily mohó is volt szellemi viaskodásom ezzel a folyton társas életben mozgó és a magyar élet összes politikai, gazdasági és urambátyámos hajszálsru- góit ismerő barátommal szemben, aki démoni megszállottsággal cseplőtte előttem a „nagy életre” sóvárgó, de koldustarisznyás magyar társadalmat, végeredmény-ként halálosan le is törte munkakedvemet. Az örökös éjjelezések és megszámlál- hatatlan cigaretták kábult, fejfájásos délutánokat eredményeztek. Alkonyatkor már megkezdődött a programcsinálás, a mozi vagy a színház kiválasztása, ahová elmenjünk, a szerkesztőségekbe való besétálás a végtelen dumákkal, s utána egy-egy novellaszerkesztővel való boros-feketés darvadozás annak érdekében, hogy a novellánk azzal a húsz-harminc pengős honoráriummal minél hamarabb megjelenhessen. Mert a haza készülődő irodalmi szerkesztőt legjobb volt éjfélután meg- lenni s vele tartani újságíró-léte korcsmai oázisára. Sem Borisz, sem én nem ked- veltük a bort és a szeszes italokat, ahogyan kártyát sem vettünk sohasem a ke- zünkbe. Ezekről a primitív élvezetekről fiatalos finnyáságunk akkoriban még megóvott. S így, ha nem akadt valami számunkra is érdekes vitatárgy, ezek a találkozások meglehetősen unalmasok voltak hajnalba érő elnyújtottságukkal. Bajcsy-Zsilinszkyék valahol az Attila utca egyik sarkán darvadoztak — innen a politizálás miatt menekültem —, Miklós Jenőék a Kőművesben, Szabó Dezső va- lamelyik budai kávéházban. Mikes Lajost leginkább csak a piszkos-poros Rákóczi úti szerkesztőségi szobájában láttam égis érő papírhalmazai közt. S fölöttébb un- tam az egészet.

Igaz, akkor még nagyon göcsörtösen írtam, s többnyire parasztokról, akiket nem is ismertem eléggé. Meg sorsverte, vidéki csodabogarakról, tragikus kis élet- sorsokról, mint amilyen Petelei kisvárosba szorított lefojtottsága volt. Borisz pe- dig tündökölt, mert akkor jött folytatásokban első regénye, a Früegeni legenda. A regény nagy része Tirolban játszódott egy csöndes, de mégis előkelő szagú kis fürdőhelyen, ahol a pesti miniszteri titkár beléseretett egy Irina nevű orosz leányba, akit emigráns-sorsa már-már a minősített prostitúcióba süllyesztett. A leányban fölébred e nagy szerelem folytán élete fölötti undora, a titkárt pedig Pesten polgári felesége várja. Borisznak tehát mindennap el kellett mennie bi- zonyos írói társaságokba, ahol az aznapi bókokat és megjegyzéseket learatta való- ban tehetséges és új hangú regénye fölött. Nekem azonban nem érte meg a napi négy-öt órai darvadozás, hogy végül is a kolléga regényére kerüljön a sor. In- kább vártam rá otthon — hisz tudtam, hogy hazajöttekor úgyszólván újabb szen- zációs megbeszélésekre, de tanulni ezekben a várakozásos időkben sem igen lehet- tett, hisz körülöttem a legremekebb könyvek tornyosodtak, amelyek mind a Früe- geni legenda olaszos-franciás-svájccias s általam nem ismert légkörében mozogtak. En pedig mohón vettem magam ezekre az olvasmányokra.

S közben valamelyik csütörtökre eső ünnepre virradtunk. Űrnapja vagy ál- dozócsütörtök lehetett, s nem is a hajnal, hanem a kora délelőtt kergetett ágy-

ba. Kint tobzódott a hőség kábult ébredésemkor, s még a madarak is elpilledtek. Valami fojtott csönd terjengett felém a park-borította Mátray utca felől. S ekkor történt. De nem előzmény nélkül.

Hogy olvasóim is megíthessék, mi volt az a lelki atmoszféra, amelyben élünk, ideiktatok egy kis részletet Balla Boris regényéből, amely egy megfakult újságlapon maradt, fent irományaim között. Nem is egy egész újságfolytatásnyit. Azért vettem elő, hogy azoknak a napoknak az atmoszféráját fölújítsam, és most látom, legokosabb, ha idézek belőle. A regény itt már a vége felé tart. György és Irina megismerték egymást, Irina otthagya üzletember barátját, majd egy katolikus paphoz menekült, aki a Györgyről való lemondást írta elő neki. György is elmegy a paphoz és a következő párbeszéd folyik le köztük:

„— Nem mondhatok mást, édes fiam, nem mondhatok mást — szolt később, amikor kicsit lecsillapodott (ti. György) minthogy a kielégülést hiába keressük itt lent... Te többre születettél, ismétlem, mindig egészen különös és egészen magas követeléseket támaszt veled és a hozzád hasonlókkal szemben az Úr. Egyszerű, megnyugtató szavakat kapnál, ha nem volnál az, aki vagy. Talán praktikus tanácsokat. De tudom rólad — mondta főlemelt hangon páter Thomas —, hogy némely pillanatban közelebb állsz a végső igazsághoz, mint bárki más. Te gyűjtöttad meg Irinát. Irina sokat köszönhet neked. Aki úgy ég, mint ti égtek, az eléget magában mindent és mindent, és nem tud megállni, mert az az erő, az a nosztalgia a megfoghatatlan, távoli és állandó dolgok iránt, az bennetek fejedelmi bőséggel dolgozik. Ha két ennyire izzó élet egymás mellé kerül — ott elhamvad minden, mint Ugo di San-Salvetto és a früegeni Ágotátok is... értesz engem. Ezért volt a szerelmek tiszta és szép, de eltérített, megállított benneteket. A lelki szférákban... hogy úgy mondjam — köhögött a pap —, a lelki szférákban éltetek... de csak élvezni akartátok színeit és tiszta, fonséges illatát. Csak a hangulata volt a tiétek. Rabjai voltatok szép lelketeknek s nem a mesterei. Élveztetek. Pedig gyötrelmem kell ahhoz, hogy valóban megérinthessük Jézust. Hoszszú évek apró, szúrós, alantas, szinte elviselhetetlen perceinek sok-sok vizsgája és próbája. Meg kell hajtánunk a fejünket.

György föltek és föl és alá kezdett járni a szobában. A becsukott ablaktáblák között, a vékony réseken fehér hajnali fényávok ereszkedtek be a szobába. A gyertya utolsókat sercegett, szétnyúlt, szétfolyt és füstölt.

— Irina Istennek kell, hogy szentelje életét — mondta ekkor halkán a pap.

György megállt és nem felelt.

— Benne van valami, ami még belőled is hiányzik. Te tudatosabb vagy nála, testvérem, és merészebb, és mégis gyöngébb. Ő azonban már messzibbre jutott.

György nem felelt.

— Órajta fölfedeztem a legszebbet, a legritkébbet, azt, ami minden gyötrelmem legyőzését és végét jelenti, ami a bűn árnyaiba is fényességet bocsájt. Rajta fénylik a 'sourire chrétien', a keresztény mosoly.

— Ez a mosoly tette a Lisieuxi Kis Szent Terézt erőssé és mérhetetlenül boldoggá. A 'le sourire chrétien' legyőzi az anyagot. A szenvedés minden próbáját kiállja. Nem bír vele a modern technikai világszellem, a gyárak, gépek, aranyak szennye sem fog rajta. A 'le sourire chrétien' a gyötrelmek fogadása és egyúttal a vége... Ahol föltűnik, ott szétfoszlik a töprengés, a ravaszkodás, az alibik keresése, a gyáva kiegyezés. A legmagasabb alázat és a legmélyebb előkelőség: ez a keresztény mosoly. Jézus lelke, fénye. Ki akar ennél többet?

— Irina... Irina... — suttozta maga elé György és a falnak támaszkodva elfordította a fejét.

— És hidd el, testvérem, az ő távoli jegyesét szeretted benne, amikor elárasztottad szerelmeddel. Irina teste a tiéd volt s ő a bűn árnyában élt. De karikás, szelíd, bűnös és szép szeméből fény tündökölt és szomjas szája körül már ott játszadozott a sourire chrétien. Minden lázban és egyesülésben, az élvezet perceiben is, azt szeretted benne, hogy nem olyan, mint a többi. Nem praktikus, nem számító, nem közönséges. Egészen átlátszó, egészen borul térdre, egészen sír és hajt fejet. Megadja magát. Oh, tudod, milyen hatalom ez? Megadja magát! Ezek a sourire chrétien által titkon már megjelöltek... meg tudják adni magukat...

És ilyen lehetett a früegeri Ágota is, akit angyalnak néztek és elvették a testét. Megbűnhődünk...

György ezalatt csöndesen sírt.

— Ez volt Irina lelke, és a távoli jegyesé, Jézusé volt ő mindig. A távoli jegyesnek visszfénye: a sourire chrétien, ez láncolt meg, ez gyűjtötte meg szívét, testvérem. S amiért ezek voltak az okok, amelyeken szerelmek fölépült, éppen... azért... éppen ezért, ismétlem, kedves testvérem: többre születettek ti, mint a szerelem..."

Nem idézem tovább, az újságfolytatásból úgyis csak néhány sornyi áll még itt előttem. Ennek a regénynek a stílusában lehetnek ma már kivetni valók: utóvégre egy huszonnégy éves fiatalember írta, aki nem sokat csiszolgatott akkor még írásain. De nekem ez a csiszolatlan írása jobban tetszett, mint a későbbi agyonfátyolosított, sok kihúzás után hézagossá tett *Niczky növendék* és a *Megsebzett*. Szerzője maga is megtagadta ezt az írást, s egy-két csekély példányszámú kiadás után nem engedte többé kinyomatásra senkinek. Lehetett ezekben a sorokban egy kis társadalmi és, egy kis lelki sznobság is. Ahogy a sourire chrétien fogalmával játszik, ahogy fölfedezi azt honfitársainak, abban mintha a fiatal és prózát is sokszor író Ady lelkendezései csendülnének vissza. Ady is fölkapott néha valami párizsi vagy nyugati fogalmat, és ilyen gomblyukba-tűzős tetszelgéssel sé-táltatta meg honfitársai előtt. Az Ady nagy forradalma mögöttünk volt, körös-körül fojtottan fülledt volt a lehetetlen ódsiságokba, feudális tetszelgésbe, milliók nyomorába fullasztott magyar élet. A horizonton havi kétszáz pengős fixes állások, kispörkölték és sörözések álma terpeszkedett, mint a legmagasabb cél. Ki kellett törni ebből az atmoszférából valahogy, vagy szociálforradalmárként, vagy másképpen. Mi a lelki utat választottuk tiltakozásunk formájául. Mindegy volt hogyan, de el kellett mozdulni a holtpontról, ki kellett mondani tiltakozásunkat az összes meglévő rossz iránt, ami bennünk és a környező világban elterpeszkedett.

Már délután két vagy három óra felé járhatott az idő. Borisz sietve öltözött, de közben mégis negyedórás szüneteket tartott. Én ideges voltam, mert az aznapra földolt penzumomra, a tanulásból emiatt egyre kevesebb időt remélhettem. Hívott, hogy menjünk este színházba. Alfréd Neumann *Oroszország* című darabja ment aznap este Csörtossal a cár és Odryval a gróf Pahlen szerepében. A Magyar Színházban játszották. Nagyon vágytam erre a darabra, de csak olvastam, s mai napig sem láthattam. Nem, nekem tanulnom kell, nem tarthatok vele egy valószínűleg hajnalig eltartó darvadozásban. És fejfájással ebben a hőségben színházba menni. Nem, ezt nem teszem!

Végre elment. Úgy éreztem, hogy a türelmetlenségtől még jobban megfájdult a fejem. Próbáltam egy kis rendet csinálni a lakásban, de kezem lehanyatlott. Legalább egy-két órai munkába került volna, ha most elkezdék rakogatni. És akkor egy parányi kis könyvet pillantottam meg az egyik éjjeliszekrényen: ő ejtette oda. A kolozsvári Bonaventura nyomda egyik kis tizenhatodréti kiadványa volt, Lisieuxi Kis Terézről szólt. Szórakozottan kinyitottam, papíron még kálvinista lévén mindig éltem egy kis gyanúperrel az ilyesfajta kegyes olvasmányocskák iránt. A könyv külseje sem volt éppen megnyerő. Nem tudom miért, mégis olvasni kezdtem belőle, talán csak azért, hogy averzióm jogosságáról tényként is meggyőződjem. Olvastam egy mondatot, aztán kettőt. A könyvből áradó szelíd és alázatos szavak egyszerre hűs patakként folytak körül a kívül tomboló és az ablakon át beáradó hőségben. Aztán történt valami velem, máig megfoghatatlanul és feledhetetlenül. A harmadik vagy negyedik oldal olvasása közben hangosan — vagy talán nem is hangosan, de annál mélyebben megrázkódva, befelé — sírni vagy zokogni kezdtem...

Ez a sírás gyermekkoromnak szólt, az elveszett ártatlanságnak, amit kamaszkoromtól kezdve, mintha valamiféle rút varok nőttek volna egész lényemre, nem vesztettem még el egészen, csak elfödtem, betakartam, bepikkelyeztem mindenféle kígyóbórszerű cinizmusokkal. De íme, belül a lélekben még volt valami ép-ség, ami most fájni, sajogni kezdett, s mintha a rápiszkosodott kéreg alól újra elő akart volna törni az a viszonylag tisztának is mondható gyermek, aki bennem volt elrejtve. Ez a sírás jóleső, kiapadhatatlan volt, vagy legalábbis azt kívántam, hogy sokáig, nagyon sokáig tartson, amíg kívül és belül lemos rólam minden rámkérgesedett szennyet. És most fájni kezdett életem minden léhasága, könnyelműsége, önzése, amivel külföldi útjaimra, örökös színházjárásaimra, ru-

háimra a pénzt megszereztem, szegény anyámat, az otthoni egyre ingadozóbb anyagi egyensúlyt sem kímélve. Fájt minden mohóságom, kíméletlenségem, lustaságom, elterpeszkedésem az életben. Fájt az is, hogy olyan könnyen tanultam minden engem érdeklő dolgot, hogy jóformán belé sem kellett tekintenem a tankönyvekbe, s amellet megjátszottam, hogy a kítüntetetes vizsgákat milyen nehéz verítékezőssel tettem le. Mikor legtöbbször a színházban ültem vagy ágyban fekvé olvastam mindent, amire kedvem szottyant.

Egyszerre fájni kezdtek a szegények, a nehéz verítékben úszó napszámosok és béresek, a kubikusok Teleki téren ácsorgó, munkára leső csoportjai, a fiaktól becsapott kispénzű özvegyek törődése, a mosónék kimarjult keze, az újpesti bőrgyár fekélyes lábszárú munkása, amint térdig gázol a maró cserlében, és a Me-locco-gyár gyermeklánya, amint fagyos ujjakkal tömködik fakeretekbe a jéghideg cementmasszát téli időkbén, látástól vakulásig.

Nekem a sors, az Isten, a gondviseles mennyi jót adott: észet, erőt, tehetséget, és hogyan háláltam ezt meg? Hogyan is éltem, Istenem, milyen disznó mód fet-rengve kedvteléseimben, milyen állatian mohón rontva és kényeztetve testemet, feszítve-feszítve a húrt, idegeimnek húrját eddig a lerogyásig, amikor megint könnyeket kaptam egy gyermekded szent néhány szavából, amelyben mint egy tükörben egyszerre megláthattam egész ocsmányságomat.

Ez a sírás minden ernyedséget, minden fejfájást, munkától való viszolygást kisépért belőlem. Agyam száguldani kezdett, minden atomnyi műszere villámgyors zakatolásba fogott, s ekkor éreztem azt, hogy szellemem eddig cseppfolyós, laza, sporadikusan szétomló halmazába belépett egy sűrítő, rendszerező, kristályosító anyag.

Amit eddig tanultam embersorsból, irodalomból, történelemből, filozófiából, az csupa ellentmondásos, heterogén valami volt. Benne volt Dosztojevszkij kétségbeesése és epilepsziás valóságlátása, Ady egeket ostromló tagadása, amiből mégis valami hatalmas igenlés szűrődött le, Tolsztoj aggkorának beteges életgyűlölete, Szabó Dezső gyűlölet-orkánoktól hajszolt csapongása, amely önpusztító módon verdeste oda szellemi sajkáját minden köszirthez, hogy minél bővebben patakozék körülötte a kiontott, hiába kiontott vér. Benne volt minden filozófia, Schopenhauer pesszimizmusa, Ibsen köde, Nietzsche lázadó műpogánysága. De benne voltak gyermekkorom szent legendái is, amikor a szénaboglyáról lecsúszva s megnémulva ráeszméltem magamban, hogy szentnek kell lenni az életben, benne volt a minap olvasott Gerhart Hauptmann-féle Parsifal legenda, amelyre azóta sem tudok rábukkanni és benne volt az egész élet, az egész művészet, minden, ami nekem a világegyetemből tudni adatott.

De már nem rendetlenül, megemésztetlenül, egymásra vicsorgó összevisszagságban, mint az ördögarcok gótikus székesegyházak ereszcatornáin, hanem abban a rendben, amiért a középkor székesegyházaira ördögarcokat is alkalmazott. Annak a nagy filozófiai összesítő rendszernek az értelmében, amely szerint még a rútnek, a betegnek, a torznak is Istent kell szolgálnia, ha másképpen nem, hát hogy elvezesse Isten óvott hajlokáról a boltozatokat beáztató káros nedveket és a csatornanyílásokba gyűlt minden, szél odafűtta port és szemetet.

Később olvastam egy nagyszerű pszichológiai tanulmányt a gótikus szentegyházak szépségének a titkáról. Hogy egy ilyen erdőnyi gazdagságú, milliónyiképpen indázó vonal és formaelágazásban valami döbbenetes titokzatos rend található. A középkor építőmesterei ismerték a titkot, de ez céheik rejtett kincse volt, apáról-fiúra öröklődött, a reformáció képrombolásaiban és puritanizmusában egyszer csak elveszett. A mérések és a mai kutatások azonban azt bizonyítják, hogy a kisebb és nagyobb hajók, ívezetek, boltozatok, ablakrózsák és oszlopfejek rendje, aránya, egymáshoz való viszonyulása a Szentháromság hármas számán és a hetes szám misztikus alkalmazásán alapszik: csodálatos törvényszerűsége.

Az én agyamba is egy ilyen törvényszerű, misztikus rend költözött ekkor. Mint mikor túltelített folyadékba belép a kristályosodást előidéző utolsó csepp szilárdító anyag: egyszerre minden tudásom, ráérzésem, művészi ösztönöm hatalmas rendbe sorakozott. Mintha csak hármas és hetes osztatú pillérsorok cövekelődtek volna le bennem, hogy hatalmas templomhajót alkossak: annak fülkéi, oltárai, apró kis szentélyei születtek, az oszlopokra indák futottak föl a magasságot jelképező boltívek kapcsolódásaiig: s mintha minden kis inda, ablakrózsa, oszlopfőciráda egy megváltozhatatlan rendet, a világmindenség rendjét, az ormokig

és égitetek forgásáig kiterjedő hatalmas rendszert alkotott volna, amelyben egyszerre boldogság volt élni, mert lemérhettem, mily kicsiny parány vagyok benne, s mégis milyen csodálatosan kiválasztott Istentől, hogy ebbe a titokzatos rendbe, az ő rendjébe bepillantanom enged.

Ebben a percben megszűnt bennem minden földi hiúság és nagyravágyás, nem kívántam többé híres íróvá lenni, se gazdag jótévővé anyagi síkokon. Gyermekek kívántam lenni az Atya ölén, jó, tiszta, engedelmes gyermek, elnyerni bocsánatát, amelynek édességét íme máris megízleltem velem, mikor ezt a belülről kitisztító fürgeteget rám bocsájtotta, hogy belássam minden bűnömet, hálátlanságomat és aljasságomat, hogy vádolhassam vele magamat és bocsánatáért könyörögjek.

Ösztönösen a földre vetettem magam, égő arcomat két kezembe rejtettem, úgy feküdtem elnyúlva s mozdulni sem merte, nehogy a halk illetést magamról elriasszam. Mert édesség szállt belém és béke, kimondhatatlan simogató érzés, amely mintha a szeretet áramával borított volna el. Csodálatos könnyűségű habok hús áramában vitt valami felé, amit ez ideig sohasem ízeltem, hiába lestem kritikus szemmel első áldozásom lelki hatásait, hiába kényszerítettem magam hosszas térdeplésekre és ministrálásokra. De ugyanaz a tisztaság, amely nyolckilencéves koromban még megvolt bennem, az a buzgalom, hogy az Úr házában szolgáljak, s ennek a szolgálatnak tiszta jóérzete most visszaköltözött belém, s tudtam, hogy ennél többet se hír, se rang, se család, sem asszony, sem gyermek, sem utód nem adhat többé. Megízleltem valami többet, mindennél nagyobbat és boldogítóbbat.

Megint egy sír

KOC SIS LÁSZLÓ EMLÉKÉNEK

*Megint egy név holtjaim névsorában,
már megint egy távoli sírhalom.
Arra gondoltam éppen mostanában,
utazni kéne végre egy napon*

*s meglátogatni őt, ki harminc éve
még kamaszkodó költőt fogadott.
Komoly költőt vártam, jószót remélve —
s láttam belépni egy vidám papot.*

*Egy kopaszodó, de csupa vidámság
embert. Fürgé léptekkel jött felém.
— Szerbusz. — Hangjában tájszavaink mását
hallottam visszazengeni. — Nos, legény,*

*lássuk oroszlátkörmeidet. — Végül
fájó volt az ítélet: hagyjam el,
ha tudom, az írást. Annyit reményül:
soraimból néha költő felel,*

*tehetség-féle sok-sok gyatraságból.
A pompás falusi ebéd után,
nagyok, legnagyobbak zengő szavából
olvasott zengő hangon délután.*

*— Hagyd abba. — Szólt még. — Bár látom előre,
nem teszed le a tollat már soha. —
Indultam, kicsit lesújtva — jövőmbe.
S utánam intett széles mosolya.*

1973 március

HEGEDÜS LÁSZLÓ